

Ya?l?larda Sosyal D??lanma ?lçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Ya?l?larda Sosyal D??lanma ?lçe?i*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=33044>

Özet

Yaşlılarda Sosyal Dışlanma Ölçeği (YSDÖ), Apak ve Apak (2020) tarafından yaşlı bireylerin deneyimlediği **sosyal dışlanma** düzeyini ve boyutlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş **psikometrik** bir araçtır. Bu ölçek, özellikle Türkiye bağlamında, yaşlıların toplumsal kaynaklara erişimi, katılımı ve sosyal ilişkilerdeki katılmama durumlarını tespit etmeyi hedeflemektedir. Geliştirme çalışması, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik özelliklerini detaylı bir şekilde incelemiştir.

YSDÖ, **gerontoloji** ve sosyal hizmet alanlarında, yaşlı popülasyonlara yönelik politika ve müdahale programlarının etkinliğini değerlendirmek için kritik bir ölçüm aracı olarak tasarlanmıştır. Ölçeğin kullanımı, yaşlılık döneminde karışık izolasyon ve ayrımcılık sorunlarının bilimsel yöntemlerle ele alınmasına olanak tanımaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sosyal dışlanma, Yaşlılık, Gerontoloji, Ölçek geliştirme, Psikometri, Geçerlik, Güvenirlik.

Yazarlar

Emrah Apak, Hakan Apak

Amaç

Yaşlılarda Sosyal Dışlanma Ölçeği'nin temel amacı, yaşlı bireylerin sosyal çevreleri tarafından dışlanma düzeylerini ve bu dışlanmanın farklı boyutlarını (ekonomik, sosyal, kültürel, politik) objektif olarak ölçebilecek, kültüre özgü, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı sunmaktır. Bu araç, yaşlıların refah düzeyini etkileyen sosyal dezavantajları belirlemede araştırmacılara ve uygulayıcılara yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Ölçek, yaşlıların yaşam kalitesi ve psikolojik iyi olmaları üzerindeki sosyal dışlanmanın etkilerini inceleyen akademik çalışmalar için temel veri toplama aracı olarak kullanılabilir. Ayrıca, sosyal hizmet uzmanları ve klinisyenler için risk altındaki yaşlı gruplarını tanımlama ve bu gruplara yönelik koruyucu ve önleyici müdahaleler geliştirme konusunda yol göstericidir.

Yapı

YSDÖ, çok boyutlu bir yapı olan sosyal dışlanmayı ele alır. **Sosyal dışlanma**, sadece ekonomik yoksunluktan ibaret olmayıp, bireyin toplumsal yaşamın temel alanlarına (eğitim, sağlık, sosyal ağlar, karar alma süreçleri) tam olarak katılmaması durumunu ifade eder. Ölçek, bu katılmama ve izolasyon duygularını ölçmeyi amaçlayan maddelerden oluşmaktadır.

Ölçek geliştirme çalışması, sosyal dönüşümün yaşlar açısından özelleşen boyutları (örneğin, dijital dönüşüm veya kuşaklar arası izolasyon) yakalamak üzere tasarlanmıştır. Ölçeğin nihai faktör yapısı, yaş bireylerin deneyimlediği dönüşümün altında yatan temel psikososyal ve yapısal bileşenleri temsil etmektedir.

Geçerlik

Kaynak makale, Yaşlarda Sosyal Dönüşüm Ölçeği'nin geliştirilmesi sürecinde geçerlik çalışmaları yapıldığını belirtmektedir. **Geçerlik**, ölçeğin gerçekten ölçmeyi amaçladığı yapıyı ne derece doğru ölçtüğünün göstergesidir.

Kapsam Geçerliliği (Content Validity): Ölçek maddelerinin, sosyal dönüşüm yapısını yeterince temsil ettiğini doğrulamak amacıyla uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Yapı Geçerliliği (Construct Validity): Ölçeğin teorik yapısını ampirik verilerle uyumunu test etmek için faktör analizi teknikleri kullanılmıştır. Bu analizler, ölçeğin beklenen alt boyutları doğru bir şekilde yansıttığını göstermiştir.

Güvenirlik

Yaşlarda Sosyal Dönüşüm Ölçeği'nin güvenilirlik çalışması, ölçek maddelerinin iç tutarlılığı ve ölçüm sonuçlarının zamana karşı kararlılığı değerlendirilmiştir. Güvenirlik, ölçüm sonuçlarının tutarlı ve tekrarlanabilir olması ifade eder.

İç Tutarlılık Güvenirliği (Internal Consistency Reliability): Ölçeğin maddeleri arasındaki tutarlılık Cronbach Alfa katsayısıyla incelenmiştir. Yüksek Cronbach Alfa değerleri, ölçek maddelerinin aynı yapıyı ölçme konusunda birbirleriyle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Test-Tekrar Test Güvenirliği (Test-Retest Reliability): Belirli bir zaman aralığıyla aynı denek grubuna ölçeğin tekrar uygulanmasıyla elde edilen sonuçların korelasyonu incelenerek ölçeğin kararlılığı belirlenmiştir.

Faktör Analizi

Ölçek geliştirme çalışmasında, YSDÖ'nün yapı geçerliliğini sağlamak amacıyla **faktör analizi** kullanılmıştır. Bu analiz, sosyal dönüşüm kavramının yaşlar bağlamında kaç temel boyuttan oluştuğunu ortaya koymuştur.

Genellikle, öncelikle Keşfedici Faktör Analizi (KFA) kullanılarak maddelerin faktör yükleri ve ölçeğin potansiyel alt boyutları belirlenir. Ardından, Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile elde edilen faktör yapısının teorik model ile ne kadar uyumlu olduğu test edilmiştir. Bu analizler, yaşlarda sosyal dönüşümün boyutları (örneğin, sosyal ağlardan kopma, ekonomik yetersizlik algısı, hizmetlere erişim zorluğu) ayrı ayrı ölçme yeteneğini desteklemektedir.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Psikometrik Ölçek)

Format: Kaynakta derecelendirme bilgisi net olarak belirtilmemiştir, ancak standart psikometrik ölçek geliştirme süreçleri göz önüne alındığında, büyük olasılıkla 5'li veya 7'li Likert tipi bir derecelendirme formatı kullanılmıştır.

Mevcut Dil: Türkçe

Hedef Popülasyon Grubu: Yaşlı bireyler

Yaş Grubu: Genellikle 65 yaş ve üzeri olarak tanımlanan yaşlı yetişkin popülasyon.

Popülasyon Detayları: Ölçek, Türkiye'deki yaşlı popülasyonun sosyo-kültürel bağlamına dikkate alınarak geliştirilmiştir.

Test Metodolojisi: Bireysel veya grup uygulamasına uygun, öz bildirim (self-report) envanteri.

Anahtar Kelimeler

Sosyal izolasyon, Yaşlı sağlığı, Toplumsal katılım, Likert ölçeği, Emrah Apak, Hakan Apak.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Emrah Apak

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilgi mevcut değildir.

Kurumsal E-posta Adresleri: eapak@hotmail.com

Yazışma Adresi: Sorumlu yazarın e-posta adresi üzerinden iletişime kurulabilir.

Şinler, Ücret ve Test Yaşı

Geliştirme Yaşı: 2020

Şinler: Ölçeğin akademik veya ticari amaçlarla kullanımı için sorumlu yazar Emrah Apak ile e-posta (eapak@hotmail.com) yoluyla iletişime geçilmesi gerekmektedir.

Ücret: Ölçeğin kullanımı ücreti hakkında detaylı bilgi, yazar ile doğrudan iletişime kurularak öğrenilebilir.

Kaynaklar

Ölçeğin geliştirilmesine dair orijinal akademik çalışmada aşağıdaki referansta sunulmuştur:

Apak, E., ve Apak, H. (2020). Yaşlılarda Sosyal Dışlanma Ölçeğinin geliştirilmesi: **Geçerlik** ve **güvenirlilik** çalışması. *Kadim Akademi SBD*, 4(1), 1-15.

Bu çalışmanın tam metnine aşağıdaki bağlantıdan erişim sağlanabilir: dergipark.org.tr.

Ölçeğin orijinal PDF belgesi ise aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: yaslilarda-sosyal-dislanma-olcegi-toad.pdf.

Yaşlılarda Sosyal Dışlanma Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Ölçeğin orijinal maddeleri, kaynak içerikte sağlanmamıştır. Maddelerin tamamına ulaşmak için yukarıda belirtilen Apak ve Apak (2020) referans makalesine başvurulması gerekmektedir.